

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

©2018 НАСТЕНКО М. М.

УДК 330.322:631.11(477.44)

Настенко М. М. Особливості інвестиційної діяльності в сільському господарстві Вінницької області

У статті обґрунтовано сутність інвестицій, їх зміст та існуючі неузгодженості щодо економічної характеристики даного поняття. На основі законодавчого трактування інвестицій виділено сутність інвестиційного процесу, його складові та етапи впровадження. Акцентовується увага на необхідності залучення іноземних та вітчизняних інвестицій в економіку в цілому та розвиток аграрної галузі зокрема. Досліджено сучасний стан інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств Вінниччини; окреслено стримуючі чинники залучення інвестицій у галузь сільськогосподарства; запропоновано шляхи покращення інвестиційної стратегії, інвестиційного забезпечення та інноваційного розвитку аграрного сектора України в цілому та Вінницької області зокрема. На основі проведеного дослідження відзначено пріоритетні та прибуткові сфери інвестування в аграрний сектор, серед яких найбільш важливими є: оновлення і модернізація активів аграрних підприємств; впровадження високопродуктивних технологій вирощування сільськогосподарських культур; створення потужностей для розвитку переробки сільськогосподарської продукції.

Ключові слова: інвестиції, аграрний сектор, інвестиційна стратегія, сільське господарство, інвестиційна діяльність, економічний розвиток.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 8.

Настенко Марія Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку та оподаткування, Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету (вул. Соборна, 87, Вінниця, 21050, Україна)

E-mail: nastenkom@ukr.net

УДК 330.322:631.11(477.44)

Настенко М. Н. Особенности инвестиционной деятельности в сельском хозяйстве Винницкой области

В статье обоснована сущность инвестиций, их содержание и существующие несогласованности экономической характеристики данного понятия. На основе законодательной трактовки инвестиций выделены сущность инвестиционного процесса, его составляющие и этапы внедрения. Акцентируется внимание на необходимости привлечения иностранных и отечественных инвестиций в экономику в целом и развитие аграрной отрасли в частности. Исследовано современное состояние инвестиционной деятельности сельскохозяйственных предприятий Винниччины; очерчены сдерживающие факторы привлечения инвестиций в отрасль сельского хозяйства; предложены пути улучшения инвестиционной стратегии, инвестиционного обеспечения и инновационного развития аграрного сектора Украины в целом и Винницкой области в частности. На основе проведенного исследования отмечены приоритетные и прибыльные сферы инвестирования в аграрный сектор, среди которых наиболее важными являются: обновление и модернизация активов аграрных предприятий; внедрение высокопроизводительных технологий выращивания сельскохозяйственных культур; создание мощностей для развития переработки сельскохозяйственной продукции.

Ключевые слова: инвестиции, аграрный сектор, инвестиционная стратегия, сельское хозяйство, инвестиционная деятельность, экономическое развитие.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Библ.:** 8.

Настенко Мария Николаевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры учета и налогообложения, Винницкий торговельно-экономический институт Киевского национального торгового-экономического университета (ул. Соборная, 87, Винниця, 21050, Украина)

E-mail: nastenkom@ukr.net

UDC 330.322:631.11(477.44)

Nastenko M. M. The Features of Investment Activity in the Agriculture of Vinnytsya Region

The article substantiates the essence of investments, their content and existing inconsistencies in the economic characterization of this concept. On the basis of the legislative interpretation of investments, essence of investment process, its components and stages of implementation are allocated. Emphasis is placed on the need to attract foreign and national investments in the economy as a whole and the development of the agrarian sector in particular. The current status of investment activity of agricultural enterprises of Vinnytsya region is researched; constraining factors in terms of attracting investments in the agricultural sector are outlined; ways of improvement of investment strategy, investment provision, and innovation development of agrarian sector of Ukraine in general and of Vinnytsya region in particular are suggested. On the basis of the carried out research both the priority and the profitable spheres of investment in agrarian sector are indicated, among which the most important are: renewal and modernization of assets of agrarian enterprises; introduction of high-performance crop cultivation technologies; creation of capacities for development of processing of agricultural production.

Keywords: investments, agrarian sector, investment strategy, agriculture, investment activity, economic development.

Fig.: 2. **Tbl.:** 1. **Bibl.:** 8.

Nastenko Mariya M. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation, Vinnitsa Institute of Trade and Economy of Kyiv National University of Trade and Economy (87 Soborna Str., Vinnytsya, 21050, Ukraine)

E-mail: nastenkom@ukr.net

Інвестиції є основою розвитку будь-якого господарюючого суб'єкта, націленого на економічне зростання та розширення меж господарської діяльності. Від майстерності управління інвестиційною діяльністю залежить розквіт чи занепад господарського процесу, можливості досягнення конкурентних переваг, що особливо актуально для підприємств аграрного сектора. Адже розвиток сільськогосподарських підприємств значною мірою залежить від їх

конкурентної позиції на ринку, визначається можливістю забезпечити виробництво високоякісної продукції в країні, яка вважається однією із найбільших аграрних країн Європи.

З огляду на світовий досвід характеристика країни як аграрної асоціюється з відсутністю перспективи розвитку. Існує думка, що країни, у яких аграрний сектор становить значну частину ВВП (для України цей показник становить 14% обсягу ВВП), не мають

шансів подолати відсталість з таких причин: технології, що використовуються в сільському господарстві, не можуть забезпечити високого рівня рентабельності порівняно із галузями промисловості; сільське господарство використовує як основний засіб праці землю, що є обмеженим ресурсом. Також до обмежувальних факторів, що впливають на перспективність галузі, відносять високу залежність від погодних умов та якості земельних ресурсів.

Вінницька область має потужний потенціал та сприятливі природно-кліматичні умови для розвитку аграрного сектора, тому вигідно вирізняється серед інших регіонів. Однак для успішного розвитку аграрного виробництва необхідною умовою є формування належного матеріально-технічного забезпечення, залучення високотехнологічних та інноваційних технологій, що є можливим за умови залучення інвестицій. У системі заходів з розвитку аграрного сектора найважливіше значення має нарощування обсягів інвестицій. Без інвестиційних накопичень і відповідних виробничо-технічних ресурсів позитивні зрушення неможливі.

Дослідження стану й інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, виявлення перешкод для можливості підвищення капітальних вкладень та обґрунтування шляхів їх усунення, узагальнення та поширення успішного досвіду інвестиційної діяльності у кризових ситуаціях сприятиме підвищенню ефективності сільського господарства та рівня його конкурентоспроможності та прибутковості, тому вимагає поглибленого дослідження.

Дослідження сутності інвестицій, існуючих аспектів теорії та практики інвестиційної діяльності, що мають важливе значення для визначення пріоритетних напрямів інвестування в аграрному секторі, досліджували Д. Колеман, Б. Фуллер, Р. Херстейн, Д. Джоргенсон, В. Крелле, Д. Лернер, І. Мегінсон, О. І. Бланк, В. П. Горьовий, С. О. Гуткевич, А. А. Задоя, О. В. Захарчук, М. І. Кісіль, М. Ю. Коденська, В. Г. Чабан, І. В. Лукинов, П. І. Юхименко, Г. М. Підлісецький, М. М. Кропивко, П. Т. Саблук та інші. Водночас питання інвестиційного забезпечення ресурсами, особливостей ефективного їх використання, формування та обґрунтування напрямів і джерел залучення, а також їх раціонального використання в аграрному секторі потребують подальшого дослідження.

Метою статті є дослідження та оцінка сучасного стану залучення інвестицій в сільське господарство на прикладі Вінницької області та визначення напрямів їх активізації в межах регіону та країни в цілому.

Термін «інвестування» (від лат. «invest») означає вкладення коштів і має різний зміст залежно від об'єкта вкладення і предмета дослідження. При характеристиці економічної сутності інвестицій найбільше розбіжностей виникає у зв'язку з тим, що інвестиціями вважають будь-які вкладен-

ня фінансових коштів, які часто не пов'язані з досягненням інвестиційних цілей суб'єктів їх здійснення. Отже, процес інвестування – це ряд циклів фінансування різних проектів (об'єктів), які повторюються через певний час. Він передбачає наявність зв'язку між учасниками та середовищем інвестування, в якому здійснюється вся їх діяльність.

На сьогодні розвиток інвестиційної діяльності спрямований на створення привабливого інвестиційного середовища.

Можна зазначити, що річні обсяги інвестицій країни залишаються на низькому рівні через несприятливий клімат, що пояснюється недосконалою законодавчою базою, нерозвиненим фондовим ринком і фінансово-кредитної системи, високим податковим тиском, неефективним використанням амортизаційних відрахувань, а також низьким рівнем трансформації заощаджень населення до інвестування, що призводить до відпливу вітчизняного капіталу за кордон і не сприяє залученню іноземних інвестицій в економіку країни [8].

Поняття «інвестиційний процес» є досить специфічним і передбачає договірні відносини між інвесторами та об'єктами інвестування для подальшого отримання економічної вигоди у вигляді доходів. Інвестиційний процес певною мірою можна прирівняти до інвестиційної діяльності. Відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» інвестиційною діяльністю є сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [1].

Інвестиційна діяльність – це різновид господарської діяльності, систематичні дії організаційно-майнового характеру, спрямовані на вкладення інвестицій на довготривалій або постійній основі з метою визначення соціально-економічного ефекту, насамперед – отримання прибутку [2].

Процес інвестування починається з моменту надання інвестором особистих грошових коштів для реалізації інвестиційної програми, створення сприятливої атмосфери й умов для отримання фінансування.

Інвестиції забезпечують механізм, який безпосередньо є необхідним для фінансування, зростання і розвитку економіки країни в цілому. Велике значення при цьому має роль держави, адже вона повинна на законодавчому та виконавчому рівнях створити сприятливий інвестиційний клімат, оскільки аграрний сектор економіки безпосередньо має великий вплив на продовольчу безпеку України.

Сільське господарство України займає друге місце з інвестування після промисловості, що свідчить про високі темпи накопичення капіталу. У розрізі видів економічної діяльності за перше півріччя 2017 р. спостерігається активізація інвестиційної діяльності в сільському господарстві [3] (рис. 1).

Рис. 1. Розподіл капітальних інвестицій України за видами економічної діяльності

Джерело: узагальнено за [4].

Інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств значною мірою залежить від ролі й місця аграрної галузі в системі агропромислового комплексу, і насамперед це стосується характеру економічних відносин між сільським господарством та іншими сферами АПК. Основними цілями інвестування є отримання прибутку, збереження капіталу або досягнення соціального ефекту [5].

На сьогодні Вінниччина залишається однією з інвестиційно привабливих областей завдяки наявному потенціалу природних, трудових, виробничих та інших ресурсів. Завдяки вдалому поєднанню всіх видів ресурсного забезпечення регіон розглядається як привабливий об'єкт для залучення інвестицій. За інформацією Головного управління статистики у Вінницькій області, за січень–вересень 2017 р. капітальні інвестиції в сільське, лісове та рибне господарство Вінницької області склали 3145,5 млн грн, у тому числі в сільське господарство – 3112,6 млн грн [6]. Частка капітальних інвестицій у сільське, лісове та рибне господарство до загального обсягу по області за січень–вересень 2017 р. становила 45,3%. Обсяг капітальних інвестицій у харчову та переробну промисловість області за 9 місяців 2017 р. складає 660,4 млн грн, що становить 44,2% від усіх капітальних інвестицій в промисловість області (рис. 2).

Станом на 01.10.2017 р. у сільське господарство області залучено 22,2 млн дол. США прямих іноземних інвестицій. За 10 місяців поточного року агроформуваннями області придбано 777 одиниць сільськогосподарської техніки на загальну суму 952 млн грн, у тому числі 148 одиниць тракторів та 66 зернозбиральних комбайнів [6].

У 2017 р. в АПК Вінницької області реалізується 86 інвестиційних проектів на суму понад 14,8 млрд грн, направлених на розвиток аграрного виробництва, інфраструктуру для сільськогосподарської продукції, модернізацію виробничих потужностей підприємств харчової та переробної промисловості. З початку року завершено реалізацію 16 інвестиційних проектів, створено 91 робоче місце [7], у т. ч. у галузі тваринництва завершено реконструкції 3 молочно-товарних ферм на 706 гол./місць, тваринницького приміщення для відгодівлі ВРХ на 125 гол./місць та 2 свиноферм загальною потужністю 2240 гол./місць.

Для розвитку інфраструктури зберігання аграрної продукції в області побудовано 2 елеватори потужністю 100 тис. тонн, фруктосховище на 4,5 тис. тонн та овочесховище на 1,5 тис. тонн. Також реконструйовано зерносклад на 3 тис. тонн [7].

На підприємствах харчової та переробної промисловості завершено інвестиційні проекти: ТОВ

Рис. 2. Обсяг капітальних інвестицій в АПК Вінниччини за 9 міс. 2017 р.

Джерело: узагальнено за [7].

«Люстдорф» – збільшення потужності цеху з переробки молока; ПАТ «Вінницький оліежиркомбінат» – завершення будівництва металевого силосу; ПрАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» – придбання обладнання для виробництва круп, соусів та безалкогольних напоїв; ПАТ «Вінницька кондитерська фабрика», ТОВ «Юзефо-Миколаївська АПК» (Михайлинський цукровий завод) та ПрАТ «ПК «Поділля» (Крижопільський цукровий завод) – завершення модернізації виробничих процесів [7].

Узагальнюючи практичний досвід інвестиційної діяльності регіону, можна виділити такі переваги інвестування:

- 1) високий розвиток аграрного сектора та наявність потенціалу для подальшого зростання;
- 2) вигідне географічне розташування;
- 3) попит на якісні та натуральні продукти харчування;
- 4) наявність значної кількості чорноземів;
- 5) збільшення експорту сільськогосподарської продукції.

Однак інвестиційний потенціал регіону реалізований не повною мірою, оскільки існують ряд чинників, що негативно впливають на інвестиційні вкладення в аграрний сектор. Серед основних варто виділити: недостатню розвиненість ринкових інститутів – корпоративного сектора, ринку цінних паперів, ринку землі, ринку нерухомості; низьку конкурентоздатність аграрної продукції; недостатню інтегрованість у світову економіку; відсутність чітких стимулів для залучення інвестицій; недостатню розвинену інноваційну інфраструктуру, надмірний знос і відсутність умов не лише розширеного, а й простого відтворення основних засобів; широкий монополізм переробників на ринках сільськогосподарської про-

дукції та посередників, що зумовлює високі витрати; низький рівень дохідності аграрних підприємств і несприятливі умови для ведення малого бізнесу.

Проблема інвестиційного забезпечення аграрної галузі Вінниччини особливо гостро постає для малих, середніх та особистих селянських господарств. Для їх розвитку держава повинна забезпечувати відповідні законодавчі умови – заради створення сприятливого інвестиційного клімату, надання позик і державного кредитування.

Для вирішення існуючих проблем інвестиційних вкладень у сільське господарство Вінницької області пропонується вжити ряд заходів, узагальнених в *табл. 1*.

Залучення інвестиційного капіталу в аграрну сферу можна поживавити шляхом посилення законодавчої бази (особливо в системі регулювання земельних відносин і запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення, оподаткування та приватизації), розробки системи захисту та державних гарантій в інвестиційній сфері. Водночас для того, щоб бути привабливим для потенційних інвесторів, сільськогосподарське підприємство повинне характеризуватися наявністю внутрішніх і зовнішніх можливостей залучати та використовувати інвестиційні ресурси для свого розвитку

Основними критеріями оцінки іноземними інвесторами можливості інвестувати кошти є:

- ✦ стабільність політичної ситуації в державі;
- ✦ привабливість оподаткування, помірність митних зборів та платежів;
- ✦ наявність привабливих і конкурентоспроможних об'єктів з позиції мінімізації термінів окупності капіталовкладень;

Таблиця 1

Пріоритетні напрямки розвитку АПК області

Здійснення фінансової підтримки розвитку аграрного сектора Вінниччини		
З державного бюджету	З обласного бюджету	Залучення іноземних інвестицій
<ul style="list-style-type: none"> – Бюджетна підтримка сільськогосподарських товаровиробників із застосуванням державних дотацій та компенсацій для спрямування коштів за суміжними галузями; – підвищення платоспроможності товаровиробників і покращення їх інвестиційної привабливості; – забезпечення сільськогосподарських підприємств і організацій агропромислового комплексу машинобудівною продукцією на базі довгострокової оренди (лізингу); – кадрове та інформаційне забезпечення 	<ul style="list-style-type: none"> – Залучення під посів сільськогосподарських культур ріллі, що не обробляється; – збільшення площі конкурентоспроможних культур, зокрема зернових і круп'яних культур, ріпаку; – поповнення машинно-тракторного парку високоефективною технікою 	<ul style="list-style-type: none"> – Залучення інноваційних технологій та сучасної техніки; – реалізація інвестиційних проектів; – збільшення інвестицій у сферу наукових досліджень та навчання фахівців сільськогосподарської галузі закордоном; – розвиток інструментів фінансування зернового ринку, операції з хеджуванням; – розбудова кластерів і кооперативів; – залучення приватних інвестицій, зокрема в рамках угоди України з Європейським Союзом

Джерело: узагальнено автором.

- ✦ наявність кваліфікованих кадрів, здатних реалізувати інноваційні очікування;
- ✦ наявність конкуренції та прозорість економічних відносин.

Для інвесторів особливе значення має вибір пріоритетів інвестиційної діяльності та вибір її ефективного та злагодженого спрямування. Практика світового досвіду показує, що іноземні інвестиції надходять насамперед у ті країни, де створена стабільна й ефективна законодавча база щодо режиму їх залучення та використання. Це є одним із основних пріоритетів для закордонних інвесторів, але слід врахувати, що присутність іноземних інвестицій є доцільним у тих сферах, які є джерелом конкурентоспроможного експорту сільськогосподарської продукції.

Найбільш пріоритетними і прибутковими сферами для інвестування в аграрний сектор є: оновлення і модернізація на базі нових технологій підприємств, зокрема тих, що займаються заготівлею та зберіганням зерна; впровадження високопродуктивних технологій вирощування сільськогосподарських культур; створення потужностей і сировинної бази для виробництва обладнання для олійно-жирової, м'ясо-молочної, борошномельно-круп'яної та хлібопекарської промисловості; налагодження випуску ефективних хімічних засобів захисту сільськогосподарських рослин і тварин; сільськогосподарська інфраструктура [8].

ВИСНОВКИ

Дослідивши особливості інвестиційної діяльності в сільському господарстві Вінницької області, можна зазначити, що ефективне залучення фінансування сприятиме розширенню обсягів виробництва продукції, що забезпечить можливість покращення ефективності та результативності галузі. Це сприятиме збільшенню кількості робочих місць не тільки в аграрному секторі а й у промисловості, що забезпечить можливість розвитку сільської місцевості на рівні Вінницької області.

Сприятливими умовами для залучення інвестицій можуть виступати такі чинники: зменшення митних бар'єрів; усунення непрозорості конкуренції на внутрішніх ринках; покращення рівня досвіду роботи по експортних операціях; зниження (або надання пільг) щодо оподаткування експортних послуг.

При цільовому використанні залучених вкладень підприємства аграрної галузі зможуть активно співпрацювати з міжнародними компаніями, які, своєю чергою, будуть зацікавлені в залученні інвестиційних та інноваційних проектів. Таким чином, при збільшенні обсягів інвестування підвищиться соціальний та економічний розвиток регіону в цілому. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. № 1560-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

2. **Бабенко А. Г.** Інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств. *Культура народів Причорномор'я*. 2011. № 216. С. 9–11. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/64881/02-Babenko.pdf?sequence=1>

3. **Біляк Н.** Аналіз інвестиційної активності в сільському господарстві Львівської області. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія «Економіка АПК»*. 2012. № 19.1. С. 31–38.

4. Головне управління статистики у Вінницькій області URL: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua>

5. **Кісіль М. І.** Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення розвитку сільського господарства. *Економіка АПК*. 2012. № 9. С. 36–39.

6. Офіційний сайт Вінницької обласної державної адміністрації. URL: <http://www.vin.gov.ua>

7. Офіційний сайт інвестиційного порталу Вінниччини. URL: <http://www.vininvest.com.ua>

8. **Назарова Л. В.** Розвиток інвестиційних процесів в АПК України: стан, проблеми, перспективи. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2011. № 1. С. 71–75.

REFERENCES

Babenko, A. H. "Investytsiina diialnist silskohospodarskykh pidpriemstv" [Investment activity of agricultural enterprises]. *Kultura narodov Prychornomoria*. 2011. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/64881/02-Babenko.pdf?sequence=1>

Biliak, N. "Analiz investytsiinoi aktyvnosti v silskomu hospodarstvi Lvivskoi oblasti" [Analysis of investment activity in agriculture in Lviv region]. *Visnyk Lvivskoho natsionalnoho ahrarynoho universytetu. Seriiia «Ekononika APK»*, no. 19.1 (2012): 31-38.

Holovne upravlinnia statystyky u Vinnytskii oblasti. <http://www.vn.ukrstat.gov.ua>

Kisil, M. I. "Stratehichni napriamy investytsiinoho zabezpechennia rozvytku silskoho hospodarstva" [Strategic directions of investment support for agricultural development]. *Ekononika APK*, no. 9 (2012): 36-39.

[Legal Act of Ukraine] (1991). <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

Nazarova, L. V. "Rozvytok investytsiinykh protsesiv v APK Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy" [Development of investment processes in the agroindustrial complex of Ukraine: state, problems, prospects]. *Naukovyi visnyk: Finansy, banky, investytsii*, no. 1 (2011): 71-75.

Oftsiinyi sait investytsiinoho portalu Vinnychchyny. <http://www.vininvest.com.ua>

Oftsiinyi sait Vinnytskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii. <http://www.vin.gov.ua>